

Nya vårdnadsregler

FAKTABLAD

Justitiedepartementet

Ju 06.16 • Juni 2006

Den 1 juli 2006 ändras föräldrabalkens bestämmelser om vårdnad och umgänge. Syftet med ändringarna är att ytterligare lyfta fram betydelsen av att hänsyn tas till vad som är bäst för barnet och att förbättra barnets rätt att komma till tals. Ett annat syfte är att öka möjligheterna för föräldrarna att nå samförståndslösningar och att minska risken för långvariga processer som är till skada för barn.

Barnets bästa

Det har tidigare framgått av föräldrabalkens regler att barnets bästa skall komma i främsta rummet. Betydelsen av barnets bästa markeras nu ytterligare genom att det uttryckligen skrivs in i lagen att barnets bästa skall vara avgörande för alla beslut om vårdnad, boende och umgänge.

Risken för att barnet far illa lyfts fram i lagen. Socialnämnden och domstolen skall vid bedömningen av barnets bästa fästa avseende särskilt vid risken för att barnet eller någon annan i familjen utsätts för övergrepp eller att barnet olovligen förs bort eller hålls kvar eller annars far illa.

För domstolar och socialnämnder som skall avgöra frågor som rör vårdnad, boende och umgänge blir det alltså viktigare att anlägga ett tydligt barnperspektiv. Bedömningen av vad som är bäst för barnet skall bygga på kunskap och beprövad erfarenhet i kombination med att barnet självt får komma till tals. Hänsyn skall tas till allt som rör barnets fysiska och psykiska välbefinnande och utveckling. Så långt det är möjligt bör både kortsiktiga och långsiktiga effekter för barnet beaktas. Det är också viktigt att domstolar och socialnämnder tydligt redovisar hur man har resonerat i det enskilda fallet.

Beslutsunderlaget

Innan en domstol avgör ett mål om vårdnad, boende eller umgänge måste socialnämnden ges tillfälle att lämna upplysningar. När sådana snabbupplysningar lämnas till domstolen innan ett interimistiskt (tillfälligt) beslut fattas innehåller de ofta bara uppgifter ur socialnämndens register. De nya reglerna innebär att socialnämnden som huvudregel skall prata med barnet

och föräldrarna innan den lämnar snabbupplysningar till domstolen. Avsikten är att domstolens beslutsunderlag skall vara så bra som möjligt och att barnet redan på ett tidigt stadium skall få möjlighet att komma till tals.

Den som genomför en utredning om vårdnad, boende eller umgänge skall enligt de nya bestämmelserna lämna en rekommendation till beslut om det inte är olämpligt. Det införs en sekretessbrytande regel för inhämtande av uppgifter från en socialnämnd i samband med att en utredning om vårdnad, boende eller umgänge genomförs. Anledningen är att socialnämnden i en annan kommun ibland kan ha uppgifter av betydelse för utredningen, t.ex. när föräldrarna bor i olika kommuner eller när barnet nyligen flyttat till en ny kommun.

Domstolsprocessen

En uttrycklig bestämmelse införs i lagen om att domstolen vid bedömningen av om vårdnaden skall vara gemensam skall fästa avseende särskilt vid föräldrarnas förmåga att samarbeta i frågor som rör barnet. Vid gemensam vårdnad blir det alltså viktigare att föräldrarna kan komma överens i frågor av större betydelse för barnet.

Precis som tidigare skall domstolen kunna vägra att upplösa en gemensam vårdnad eller besluta om sådan vårdnad mot en förälders vilja, förutsatt att gemensam vårdnad är bäst för barnet. Möjligheten att vid gemensam vårdnad döma till s.k. växelvist boende mot en förälders vilja finns också kvar. Bestämmelsen om att domstolen skall fästa avseende särskilt vid barnets behov av en nära och god kontakt med båda föräldrarna behålls oförändrad.

En generell skyldighet införs för domstolen att, om det är lämpligt, verka för samförståndslösningar i indispositiva tvistemål. I mål om vårdnad, boende och umgänge innebär det att domstolen skall verka för att föräldrarna når en samförståndslösning som är förenlig med barnets bästa. Domstolen skall också kunna uppdraga åt en medlare att försöka få föräldrarna att nå en samförståndslösning till barnets bästa.

Umgänge

Ett barn som bor hos en av sina föräldrar har rätt till umgänge med den andra föräldern. Det innebär i

normalfallet att barnet träffar den andra föräldern under längre eller kortare perioder, t.ex. varannan helg. Enligt de nya bestämmelserna skall domstolen i undantagsfall kunna besluta att ett umgänge skall ske på annat sätt än genom att barnet träffar föräldern. Socialnämnden skall också kunna godkänna ett avtal om sådant umgänge. Syftet är att ge domstolen möjlighet att besluta om ett umgänge när barnet av någon anledning inte kan träffa den andra föräldern t.ex. när föräldrarna bor mycket långt från varandra eller den ena förälderns rörelsefrihet är inskränkt till följd av långvarig sjukhusvistelse eller liknande.

Socialnämnden ges en möjlighet att väcka talan om barnets umgänge med en förälder. Vidare lyfts barnets behov av umgänge med andra än föräldrarna fram i lagen. Socialnämnden skall vid bedömningen av om nämnden bör väcka talan särskilt beakta barnets behov av umgänge med sina mor- och farföräldrar och andra som står barnet särskilt nära.

Verkställighet

Handläggningen av beslut om verkställighet av avgöranden om vårdnad, boende och umgänge och liknande frågor flyttas från förvaltningsdomstolarna (länsrätt, kammarrätt och Regeringsrätten) till de

allmänna domstolarna (tingsrätt, hovrätt och Högsta domstolen).

Det kommer därför i många fall att bli samma domstol som beslutar i själva sakfrågan om vårdnad, boende eller umgänge som sedan även beslutar om verkställighet. Ett syfte med ändringen är att renodla verkställighetsprocessen och att göra det lättare att samordna handläggningen av de tvistiga frågorna. Ett annat syfte är att antalet utdragna processer skall minska.

I regel skall en dom om vårdnad, boende eller umgänge kunna verkställas precis som andra domar. För det fall att det inträffar nya omständigheter av större betydelse måste det dock fortfarande finnas en möjlighet för domstolen att vägra verkställa en dom, ett beslut eller ett avtal. Domstolen skall vägra verkställighet om förhållandena är sådana att det är uppenbart att verkställigheten är oförenlig med barnets bästa. Vid bedömningen skall domstolen beakta risken för att barnet far illa. Verkställighet skall inte heller i fortsättningen få ske mot barnets vilja utom då domstolen finner det nödvändigt av hänsyn till barnets bästa. Den åldersgräns på 12 år som tidigare funnits i lagen tas bort. Möjligheten att jämka villkoren för ett umgänge behålls men förtydligas.

REGERINGSKANSLIET

Justitiedepartementet

103 33 Stockholm

Fler exemplar av faktabladet kan beställas från Justitiedepartementet, tfn 08-405 10 00. Fax 08-20 27 34. Regeringens webbplats: www.regeringen.se
Justitiedepartementets e-postadress: registrator@justice.ministry.se

Tryckt av XBS Grafisk Service juni 2006. Faktabladet är producerat av Justitiedepartementet. Artikelnr. Ju 06.16